

ben olyan kevés a csontmaradvány, hogy az eltemetett nemét nem tudtuk megállapítani.

Figyelemre méltó e korai sírcsoport előkerülési helye. A legtöbbet (23-at) a D11 és a C11 szelvényekben találtunk, vagyis a középkori monostorudvaron. A déli részen, az A9–A10 szelvényben 2 sír köthető ide, a C12 szelvényben ugyancsak 2, a C13-ban 2, a tőle délre lévő B13-ban 3 sírt keltezhetünk e korszakba. Az ettől keletre fekvő szelvényekben már nem találtunk kora Árpád-kori sírokat. Ily módon feltételezhetjük, hogy a kora Árpád-kori temetőnek nagyjából a mai sekrestye déli falának középtengelyében volt a keleti széle.

A 79 feltárt sírból 47 a késői korszakba, a 17–18. századba keltezhető. A 880. sz. gyermeksírt a félig rátemetett, és a 17. századba tehető 879. sz., ugyancsak gyermek sír miatt kelteztük a 16. századba, ez azonban utólag meggondolva nem lehetséges, mert az 1532-es török támadás után a monostor még lakott volt, és teljesen lehetetlen volt, hogy annak területén világiak temetkezzenek. Tehát a 880. sírt is 17. századnak vehetjük. Ebben az esetben – finomabb kormeghatározással – a következő időrendi csoportokba oszthatjuk a sírokat: 17. századi 13, 17–18. századi 15, 18. századi 11 sír. Nyolc csekély sírmaradványnak nem lehetett meghatározni a korát.

A 17–18. századi sírok nemek szerinti megoszlása a következő: 14 nő, 6 férfi és 24 gyerek. Három sírmaradvány neme nem határozható meg. Feltűnően nagy a gyermeksírok száma ebben a korszakban, és ezek a 2003. évi ásatási terület keleti szelvényeiben (C14 és B14) sűrűsödnek. Feltételezhető, hogy a 17–18. századi temető keleti széle is e tájékon volt. Három férfisírban, 2 női sírban találtunk medált, 2 női sírban ereklyetartót, 1 női sírban feszületet. Nyolc sírban megmaradt a csizmapatkó.

VALTER ILONA – P. HAJMÁSI ERIKA

200. Ják, K-i (Széchenyi) lakópark

(Vas megye) U, LT, Kő

2003. június 12-én helyszíni szemlét tartottunk a Balogunyom–Ják közút É-i oldalán lévő lelőhelyen, ahol lakópark kivitelezése zajlott. A közműárkok és útépités szemléje során leleteket nem találtunk.

A kiszálláson azonban kiderült, hogy a lakópark területén megtörtént az „A” jelű út tükrének kialakítása (lehumuszolás) illetve nagyrészt a csapadékvíz-elvezető árkok kivitelezése is. (Az út kivitelezésével kapcsolatosan semmilyen értesítést nem kaptunk.) A közúttól az „A” jelű út Ny-i kanyarulatának térségéig a felszínen edény- és paticstörödékeket (ős- és középkoriak) találtunk.

Június 18–20. között végeztem leletmentést a Sorok-patak É-i oldalán található kivitelezés alatt álló lakótelepen. Cél: kideríteni a lelőhely fekvését, kiterjedését, irányát és korát.

A Sorok-patak É-i teraszán nagyméretű, amorf fekete (beiszapolt?) elszíneződések vannak. Ezeket a

lakótelep „A” jelű útja tükrének elkészítése közben tárták fel. Ezek felszínén edénytörödékek voltak, de az objektumok ezen a felszínen nem rajzolódtak ki – egy kivételével (2. sz. objektum). Ez az objektum – magasabb térszínen, a Soroktól távolabb – a Lengyel II. időszak szemetesgödrének bizonyult. Ugyanezen az amorf folton még két kutatóárkot húztunk, amelyekkel átvágtuk az úttükröt. A 1. kutatóárból (a folt Soroktól legtávolabbi és legmagasabb részén) LT kerámia volt a betöltésben. Alacsonyabb magasságban, de a 2. objektumtól kb. 5 m-re É-ra a 3. kutatóárok betöltéséből csak Lengyel II. edénytörödékek (köztük kanál), patics, állatcsont került elő nagy mennyiségben. A Sorokhoz közelebbi amorf öntésfoltot húztuk 2. és 4. kutatóárkunkat. Betöltésükben őskori és LT kerámiatörödékek kerültek elő. A 2. árokban egy korábbi periódus – Lengyel II., vagy korábbi? – oszlophely elszíneződése jelentkezett.

Összegezve: a késő neolitikus és LT (ezideig ismeretlen!) telepjelenségek csak a Soroktól kb. 160 m-es távolsáig jelentkeztek, annál magasabban nem, tehát a lakótelep legnagyobb része ezeket nem érinti és magasabban, a domb platóján van. A telepjelenségek az „A” jelű úttól K felé húzódnak.

Munkatársak: Bek Tamás, Szilasi Attila Botond, Vámos Gábor régésztechnikusok.

ILON GÁBOR

201. Jászapáti, Király-tanya

(Jász-Nagykun-Szolnok megye) Sza

Jászapátitól délre, a település határától kb. 500 m-re, a Jászladányba vezető műút keleti oldalán, a Király-tanyánál vízvezetékárok ásásakor 2003 májusában szarmata kemence maradványaira bukkantak. A leleteket a tulajdonosok Törőcsik István régésznek jelentették, aki azután a szolnoki múzeumba továbbította a hírt. A terepszemlén kiderült, hogy egy nagy kiterjedésű szarmata telep egyik objektumát bolygatták meg. A gödör alján mutatkozó kemencét feltártuk.

Munkatársak: Törőcsik István, Tárnoki Judit.

CSÁNYI MARIETTA

202. Kajárpéc határa

(Győr-Moson-Sopron megye) Ő, Kő, Kú

2003. október 18-án, a községfejlesztési tervekhez szükséges hatástanulmány készítése során helyszíni szemlét tartottunk Kajárpéc községben. A szemle célja három, Adattárunkban térképen nem, vagy pontatlanul jelölt lelőhely azonosítása és pontosítása volt.

A Belterület, Rákóczi utca, É-i vége elnevezésű lelőhely tovább folytatódik a domboldalon, egészen a Savanyítóig. Elsősorban a dűlőút K-i oldalán láttunk településnyomokat jelző őskori, középkori és – É felé gyérülő mértékben – újkori edénytörödékeket, a dűlőúttól mintegy 200 m széles sávban. A dűlőúttól Ny-ra, a mélyebben fekvő területek felé a leletek ritkultak, majd

elfogytak. A lelőhely nyilvánvalóan összefügg a Pokolfánál részben feltárt ős- és középkori településmaradványokkal.

A Gyömöre felé vezető dűlőút oldalán mintegy 400 m hosszan találtunk középkori és kora újkori edénytöredékeket, középen nagyobb kődarabok és néhány csonttöredék még mindig jelzi a templom és temető helyét. A területet (Figler András adata szerint, 1986, XJM RA 20–87) 70 cm mély talajlazítással bolygatták (ekkor őskori – kora vaskori – sír leletei is előkerültek). Rögzítettük a lelőhely koordinátáit. Szórványosan a dűlőút Ny-i oldalán is észleltünk edénytöredékeket.

Munkatárs: Szőnyi Eszter.

TOMKA PÉTER

203. Kajászó, Várdomb

(Fejér megye) B

A földvár felmérését 2003. szeptember 8–17. között, összesen 3 napi terepmunkával végeztem el.

A Várdomb őskori földvárát a 19. század második felétől említik. 1910 körül a református temető részére kerestek helyet, próbaképpen beleástak a területbe, a porhanyós, omlós talaj miatt nem találtak alkalmasnak temető céljára. A 2. világháborúban az ÉK-i oldalon, a sánctól befelé 6–9 m-re lövészárkot ástak, melynek nyomai ma is látszanak. Ekkor 50 cm mélyen 15 m hosszan habarcsba rakott falat találtak, alját 170 cm mélyen nem érték még el, állítólag nadapi és sós-kúti kövekből állt. 1950-ben vázlatosan felmértem és röviden leírtam a várat.¹² A vár területén 1963-ban Bándi Gábor végzett ásatást, a leletek a bronzkorból származnak.¹³ 1973-ban Csukás Györgyi gyűjtött leleteket a felszínről.

A Várdomb Kajászó (korábban Kajászószentpéter) község ÉK-i szélé felett, a templomtól ÉÉK-re 300–360 m-re, a temetőtől ÉNy-ra 200 m-re emelkedik. A község feletti nagy fennsík DNy-i szélé a kertek végében meredeken, több helyen szakadékosan végződik, mély vízmosásos árkok különítenek el nagy részeket. Ezek egyike a Várdomb. Sík, egyenletes platója a község felé, DNy irányába enyhén lejt. ÉNy-i és DK-i oldalát mély, vízmosásos árok határolja. ÉK felől, a Várdombhoz viszonyítva 6–10 m mély, átlag 50 m felső szélességű, természetes völgy választja el a néhány méterrel magasabb fennsíktól. A Várdomb DNy-i részét sűrű aljnövényzetű erdő borítja, egykori szántóföldek szélét jelző árkok, mezsgyék és bolygatások teszik áttekinthetetlené. A vége a házak felőli kertek felé tart, az őskori telep pontos szélét itt nem sikerült megállapítani.

A plató nagy része jól áttekinthető, füves, ligetes erdő, csak az említett DNy-i része áttekinthetetlen. ÉNy-i és DK-i oldalán az árkot sűrű erdő fedi, ÉK felé a Várdomb oldala és az egész völgy tiszta legelő.

A Várdomb ÉK-i szélén sánc húzódik kb. 110 m hosszan. Belső magassága 1–1,5 m körüli, erősen szétlapul, mindkét vége fokozatosan egyre alacsonyabb és a domb természetes peremébe megy át. A sánc külső oldala alatt, 0,5–1 méterrel mélyebben, keskeny terasz húzódik majdnem a sánc teljes hosszában, pereme alatt már a völgy meredek oldala következik. A terasz áthúzódik a DK-i egyenes perem alá is, kb. 90 m hosszan, majd az egyre meredekebb oldal szakadékosá válik.

Más mesterséges erődítésnek nincs nyoma a felszínen. Az ÉNy-i oldal peremét két nagy, széles vízmosásos bevágás szakítja meg, a nagyobbikban a peremtől 20 méterre, 7 méterrel alacsonyabb szinten ismeretlen német katona sírja van 1944-ből.

A földvár az ásatás leletei alapján a bronzkorból származik. Területe jól behatárolható három oldalról, de a község felé eső DNy-i része tisztázatlan. ÉNy–DK irányban átmérője 125 m. ÉK–DNy irányban nem lehet pontosan meghatározni, átmérője legkevesebb kb. 150 m, de valószínűleg ennél több volt. Területe (ha a 150 m hosszúságot vesszük alapul) kb. 1,7 ha, de ennél valószínűleg valamivel nagyobb.

NOVÁKI GYULA

204. Kajdacs határa

(Tolan megye) Kö

Kiskajdacs, Templom-domb: 2002 őszén sikerült azonosítani a középkori falu és templom helyét. Az adatlap kitöltésekor kiderült, hogy a lelőhely első rögzítője, Ódor János Gábor által 1994-ben készített térképvázlat az általam megtalált helyhez képest kb. 250 m-rel északnyugatabbra, a térkép által Templom-dombnak nevezett enyhe kiemelkedésre jelölte a templom helyét, a faluét pedig Ny–K irányban húzódoan e köré. 2003. április 2-án a főleg álló kukoricával borított dombon semmit sem találtam, ugyanígy eredménytelennek bizonyult a dombocskától a 63-as főút felé eső vizenyős részen fekvő, szántott, fekete öntéstalaj, valamint a vasúttól K-re fekvő rész átnézése is, amelyeket a rajz szintén a lelőhely részének tüntet fel. A középkori cserepek és állatcsontok által jelzett középkori falu a Templom-dombtól egy kis ér által elválasztott, DDK-re fekvő, részben a vasút által is átmetszett kiemelkedésen található; nagy mennyiségű embercsont valamint főleg kövek és kevesebb téglaréven mutatkozó temploma pedig a tavalyi jelentésben leírt helyen, a domb lapos tetején, az ÉK-i részén, a vasút közelében feküdt, törmeléke szokatlanul nagy területen jelentkezett.

Hatszáz-as-dűlő/Sárvíz-part: Újra azonosítottam a korábbi irodalomban többféle néven, elnagyolt földrajzi leírással szereplő középkori faluhelyet, amelynek

12 NOVÁKI GY.: Fejér megye őskori földvárjai. ArchÉrt 79 (1952) 3–19.

13 F. PETRES É. – BÁNDI G.: Ásatás Lovasberény-Mihályváron. ArchÉrt 96 (1969) 170–177.